

informales: aquelles que estan dominades per su ansietat per el futur, per el miedu, fàcilment manipulables, y las que surgen de un orden social seguro e igualitario. Estas últimas reconocen al Estado y confían en que sirve al bien común y por tanto sus medios de presión no buscan desafiarlo, sino evitar que se desvíe de su objetivo. La combinación, entonces, de asambleas elegidas por sufragio, asambleas elegidas por sorteo, comités de delegados y movilizaciones populares conformaría un poder popular igualitario y participativo inspirado en la filosofía política de Spinoza de acuerdo con lo que Field llama «fortalecimiento ciudadano» (*civic strengthening*).

El libro termina, pues, dando una vuelta completa a la distinción entre la multitud sierva y la multitud libre de Spinoza. Si la multitud es un producto de las condiciones institucionales y es posible abstraerse del problema de la innovación institucional, la multitud libre, que Spinoza había considerado el poder constituyente de la libertad de la multitud, solo puede ser efecto, nunca causa adecuada. En la reconstrucción de Field, la multitud sierva es, como para Spinoza, la multitud temerosa de Hobbes, pero la multitud libre solo puede intervenir, paradójicamente, una vez que el Estado cuyo fin es la concordia ha sido ya constituido y funciona perfectamente.

Aurelio Sainz Pezonaga

Universidad de Castilla-La Mancha

<https://doi.org/10.5565/rev/enrahonar.1336>

CSEPREGI, Gabor (2019)

In Vivo: A Phenomenology of Life-Defining Moments

Montreal: McGill-Queen's University Press, 216 p.

ISBN 978-0773556638

In Vivo és un treball filosòfic original, que proposa un programa contrari a l'existencialisme de Jean-Paul Sartre, amb la seva angoixa davant del no-res, o de Martin Heidegger, amb la determinació de l'ésser-per-la-mort. El seu autor, filòsof, amb una llarga carrera a l'administració acadèmica (rector del Collège Universitaire Dominicain, a Ottawa, i de la Université Saint-Boniface, a Winnipeg —una de les institucions francòfones més rellevants del Canadà—), es proposa destriar un programa de pensament basat en les possibilitats extraordinàries de la vida: els moments d'excepció que mostra. La seva pròpia biografia és un clar exemple d'aquesta excepcionalitat. Hongarès, nascut a Budapest, fugí del règim comunista, emigrà a Itàlia i després al Canadà,

on es converteix, a la vegada que estudia filosofia i teologia, en el capità de la selecció nacional de waterpolo, amb la qual participa en dos jocs olímpics. En aquest treball Csepregi proposa acollir intel·lectualment el tema de l'excepcionalitat a la vida. Es tracta de situacions inèdites, que fan despuntar de la rutina —el nivell trivial segons Koestler— un horitzó insospitat. Tot plegat s'esdevé en l'instant del *kairós*, del temps qualitatiu que tan sovint pot passar desapercbut i que, en canvi, roman com una grapa relligant l'abans i el després en un nou sentit simbòlic.

El concepte central d'aquest llibre és el *life-defining moment* (l'instant decisiu a la vida). Csepregi enfila aquesta qüestió a partir d'una anàlisi fenomenològica de sis experiències vitals «viscudes per molts

homes i dones i que tenen lloc en moments de ruptures, del coneixement d'un model de vida, d'una immersió en una cultura estrangera, d'escolta d'una música bella i d'experiència d'una acció ètica» (p. 5). El llibre s'obre amb una citació de Borges que parla d'un moment únic —el moment en què cadascú descobreix qui és, en el sentit del petit detall que distingeix com hem viscut. Al capdavant es tracta d'un instant que passa volant i que moltes vegades gairebé no atrapem.

Segons Csepregi, l'instant decisiu a la vida és la probabilitat que «en tota vida humana sorgeixi una possibilitat de transformació i de renovació» (p. 7). Són experiències que alteren la direcció de tot allò que forma part de la nostra tasca diària, tan ben organitzada i sotmesa a un pla predeterminat. El deliri col·lectiu del control de la pròpia existència s'ensorra davant dels moments decisius. Aquests moments decisius es revelen com una sorpresa inesperada que no havíem identificat abans, i que moltes vegades acabem coneixent, de fet, per llur impacte (*l'après-coup*). Depenen de la imaginació, de la nostra capacitat de restar oberts al possible, al futur, a l'imprevist. No es poden educar ni controlar. Tampoc es poden planificar en la direcció de la llista de tasques o l'agenda setmanal. La raó instrumental, tan ben definida per Horkheimer, s'estavella en aquesta perspectiva. Tanmateix, no n'hi ha prou que aquestes experiències s'esdevinguin per poder exercir un impacte vital. Les hem de veure passar —en el sentit fenomenològic d'una manera de veure— per tal de copsar-ne la inigualable bellesa o la inesperada particularitat. S'ha d'estar filosòficament i existencialment obert a aquests instants especials que revelen aspectes desconeguts de nosaltres mateixos, que ens empenyen endavant i que ens fan moure envers els altres. També ens fan

replantejar totes les certeses que articulen el nostre dia a dia. No són moments creats especialment per a l'ocasió, són ocasions en estat pur.

Aquesta obra de Csepregi està connectada amb altres produccions filosòfiques anteriors, com ara, per exemple, *The Clever Body*¹, en què l'autor subratlla la dimensió creativa i lúdica del cos. Aquest aspecte de la gratuïtat que no condueix a un rendiment concret, sinó que més aviat forada el rendiment per descobrir-hi la poncella amagada és molt necessari en el món contemporani, tan mortificat per la idea de la productivitat i la ideologia de la ciència com una resposta total a la pregunta pel sentit de la vida.

Csepregi amara el seu llibre de referències a la literatura (Tolstoi, Borges, Canetti, Valéry i Forster, entre molts altres autors) juntament amb exemples derivats de situacions de vida quotidiana, com ara la història del seu professor de música a Budapest, que deia als infants «cal·leu, canalla, que necessito pensar» per poder disposar d'un moment de pau enmig d'una vida carregada d'activitats. En canvi, aquest professor, diu Csepregi, inspirarà molts dels seus alumnes, que acabaran dedicant la seva existència a la música. Identificar situacions excepcionals a la vida suposa també reunir una sèrie de noms de persones que n'han format part. La influència d'un model que ens acotxa, que ens acompanya, pren cura d'un tram concret de la nostra biografia i hi deixa un senyal per sempre més. Aquesta és la característica principal de l'educador com a testimoni. Inspirant-se en el filòsof americà Harry G. Frankfurt, Csepregi subratlla la voluntat de servir els altres que trobem en un autèntic professor que encarna l'ideal d'un futur millor per a tothom.

El paper de la música és cabdal en tota l'obra. Hi ha un capítol sencer de-

1. Gabor CSEPREGI (2006), *The Clever Body*, Calgary, University of Calgary Press.

dicat a la bellesa de l'experiència musical. Una anècdota de la vida de Zoltán Kodaly, el mestre hongarès, serveix per emfasitzar que, en l'experiència de la música, el temps esdevé quelcom en suspensió. L'important de la música, des del punt de vista fenomenològic, en si-guem experts o no, és aquesta atmosfera, aquest ambient que recrea en qui l'escolta: «Si reeixim a unir-nos com un de sol en la música, ens sentim hostes afortunats, convidats a prendre part en una experiència inspiradora i plena d'agraïment per la benedicció de l'*ara*. Aquest *ara* pot ser percebut com un present generós si estem disposats a obrir-nos-hi» (p. 142).

L'obra que us presentem mostra al lector que la fenomenologia no és pas un món abstracte aliè a la possibilitat de pensar la vida. Il·lustra com es pot utilitzar l'exercici fenomenològic aplicat a la quotidianitat en el més proper que la fa existir: la lògica de l'excepció i la solitud; les ruptures i les separacions; l'educació i la formació; la bellesa de l'art; l'experiència de la immigració. Però, atenció: no estem davant d'un *wishful thinking*. Res més lluny de la idea d'una psicologia positiva entestada a no pensar per tal de convèncer. D'altra banda, l'estil d'aquest text, lluny de ser acadèmic o incomprensible,

és diàfan i àgil. Arriba tant als amants de la filosofia en general com als investigadors universitaris. El fil conductor, les imatges de la literatura que s'hi analitzen, les anècdotes concretes de situacions vis-cudes, fan del llibre *In Vivo* un referent per filosofar des del que ens és més proper, singular i únic, que potser ens havia passat desapercèbut. El llibre clou amb un capítol sobre l'acció ètica a partir d'un relat de Tolstoi, *L'amo i el criat*, on s'explica la relació entre Brekhunov (l'amo) i el seu servent Nikita en un viatge que fan junts malgrat la severa amenaça d'una tempesta de neu. En aquest darrer capítol, que acaba l'obra sense un epíleg, es planteja l'acció ètica com un moment imprevisible de creació i re-creació: «Per això, les accions ètiques pressuposen una metamorfosi radical i inesperada en la manera en què les coses i la gent s'hi relacionen» (p. 163). Per això, no cal ser bona persona per executar una acció ètica, talment l'amo del relat de Tolstoi, que a la fi demostra que és capaç de morir pel seu servent. Tancar el llibre amb una anàlisi sobre l'acció ètica representa un gest del filòsof. Csepregi apunta alt: només cop-sant la naturalesa ètica de les coses que passen en un sentit imprevisible podrem identificar què fa de la vida una experiència digna de ser viscuda.

Anna Pagès

Universitat Ramon Llull

<https://doi.org/10.5565/rev/enrahonar.1360>

